

החקלאות הפרטית בישראל

שלמה ריזמן
מנכ"ל התאחדות
האיכרים בישראל

החקלאי, הייתה הפרדסנות לענף היצוא העיקרי של מדינת ישראל. ראוי לציין, כי בכספי יצוא ההדרים נקנה הנשק הראשון עם הקמתה של המדינה, שעמדה במערכה הכבדה מול צבאות האויב.

90% מאדמות החקלאות הפרטית, בניגוד לאדמות המושבים והקיבוצים, הן אדמות פרטיות, מה שנקרא אדמות

טאבו, שנרכשו בכספי המתיישבים, וכמובן בעזרת הברון רוטשילד, פיק"א ואיק"א. המושבים, שקיבלו את אדמות הלאום בחלקות של 35 עד 40 דונם, נוכחו לגלות ברבות הימים, כי לא ניתן למצוא פרנסה במגזר החקלאי בשטחים קטנים, למעט גידולים מיוחדים כמו גידולי חממה, תבלינים ופרחים.

החקלאות הפרטית מהווה עד היום למעלה מ-20% מכלל היצוא החקלאי, המבוצע ברובו בידי חברת "אגרסקופ", ופודה מדי שנה כ-800 מיליון דולר שלהם ערך מוסף גבוה ביותר.

עד לפני שנים לא מעטות דאגה המועצה לשיווק פרי הדר ליצוא

של ענף הפרדסנות, כאשר מדינות היעד העיקריות היו בריטניה ושאר מדינות אירופה המערבית, ומאוחר יותר מדינות רחוקות כמו יפן, מדינות סקנדינביה ואחרות. יצוא ענף הפרדסנות מטופל היום באמצעות מחלקה במסגרת מועצת הצמחים.

כיום, ההתמחות של החקלאות הפרטית מורכבת ממספר ענפים: מטעים, פרדסנות, מעט גידולי שדה ופרחים.

אסם המטעים של החקלאות הפרטית הוא במושבות הגליל, מושבות השומרון, ומעט יותר במושבות הדרום שנאחזו יותר בפרדסנות.

אין ספק, כי חלה ירידה בקרב העוסקים בחקלאות במגזר הפרטי כמו גם במגזר

המושבי והקיבוצי, למרות העובדה שהאיתנות הכלכלית והכספית היא חזקה יותר במגזר החקלאות הפרטית, וכך גם בדור ההמשך – דור רביעי וחמישי, ועוד מעט דור שישי.

לצערנו, הסיוע הממשלתי לחקלאות מפוארת זו הולך ומתמעט עם השנים. המצב החמור בישראל בולט בהשוואה לארצות המפותחות בהן נמדדות הסובסידיות לחקלאות בעשרות אחוזים, לעומת אחוזים בודדים במדינת ישראל. יש להצטער על כך, שכן תרומתה של החקלאות אינה רק בהבטחת מזון טרי לאוכלוסייה, אלא גם ביישוב הפרפריה, בקליטת עלייה, באקולוגיה ובאורח חיים שהוא מעבר לפרנסה, אשר אי אפשר גם בלעדיה, כמובן.

אני צופה, כי בתוך שנים מעטות יהפכו גם המושבים וגם הקיבוצים לחקלאות פרטית, שהוכיחה את עצמה כשיטה הטובה ביותר לחקלאות פורחת, משגשגת ומפרנסת את בעליה.

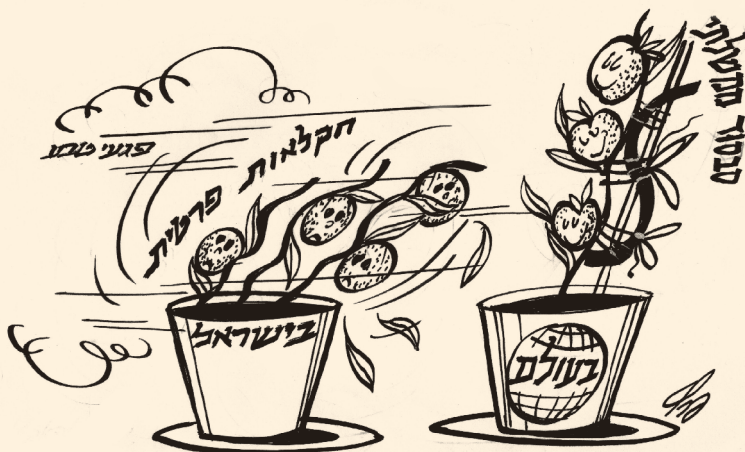
תחילתה של החקלאות הפרטית בישראל היא בשיבה המחודשת למה שנקראה אז לפני למעלה מ-130 שנה, פלשתינה – א"י.

אנשי העלייה הראשונה, ברובם מארצות אירופה המזרחית ומקצתם מארצות המגרב, וכמובן אנשי העלייה השנייה, עליית הבילויים, יוצאי רומניה, פולניה ואחרים, היו אנשים שמעולם לא התנסו בעבודת האדמה, לא מפני שסלדו מסוג זה של עבודה, אלא מפני האיסור שחל על יהודים לעסוק בעבודת האדמה, דהיינו בחקלאות.

וכך, ללא הכשרה מוקדמת, החלו העולים החדשים בהקמת המושבות הראשונות פתח-תקוה, ראשון-לציון, ראש פנה, ולאחר מכן 49 המושבות הנוספות (שכולן כבר עברו את 100 השנים להיווסדן).

בסיועה של משפחת רוטשילד, התמקדו תחילה בגידולים של תולעי משי, שקדים, מעט בענף הגפן ולאחר מכן בענף הפרדסנות, ורק מאוחר יותר הוחל בגידולי שדה, ירקות, פירות וכמובן גידולי בעלי החיים – פרות, עיזים ועופות.

התנועות הקיבוציות והמושביות, שהחלו בהתארגנותן רק שנים

אחרי ההתנסות בחקלאות הפרטית, עמדו מול תמונת מצב עגומה: החקלאות הפרטית הייתה שרויה בקשיים מרובים, בהפסדים אדירים של כספים, בסבל ובמחלות.

עם חלוף השנים התרכזה החקלאות הפרטית בארץ-ישראל של אז ומאוחר יותר בישראל של היום במספר ענפים עיקריים: פרדסנות, מטעים סובטרופיים, והרחבה בגידולי שדה כמו ירקות, שעורה וחיטה, וכך גם בענף בעלי החיים – הרפת, הדיר והעופות.

על אף העובדה שהענפים העיקריים היו, כאמור, הפרדסנות, המטעים, ענף הגפן וייצור היין באמצעות "כרמל מזרחי", בסיועו של הברון רוטשילד – היה גם לענפים אחרים חלק לא מבוטל, אם כי לא עיקרי, בחקלאות הפרטית.

לאחר הקמת מדינת ישראל לא נשתנה המצב, והחקלאות הפרטית הייתה אחוז ניכר בענף הפרדסנות והמטעים. עם תחילת היצוא